

OSLOMET

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTET AFI

Evaluering av forsøk med to-språklig undervisning på videregående skole

Joakim Finne, Øyunn Syrstad Høydal

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTETS RAPPORTSERIE

THE WORK RESEARCH INSTITUTE'S REPORT SERIES

AFI-rapport nummer: 2024:03

Tittel: Evaluering av forsøk med to-språklig undervisning

Forfattere: Joakim Finne & Øyunn Syrstad Høydal

Prosjekt: Evaluering av forsøk med to-språklig undervisning

Prosjektleder: Joakim Finne

Oppdragsgiver: Viken Fylkeskommune

Publiseringsdato: 19.01.2024

Antall sider: 26

Forsidefoto/illustrasjon: Unsplash

Emneord: videregående skole, international baccalaureate, to-språklig

Resymé:

Prosjektets hovedmål har vært å evaluere et forsøk med tospråklig undervisning i VG 1 på tre videregående skoler i Viken fylke. Dette er et tilbud der elevene får undervisning på engelsk i fag som samfunnsfag, naturfag og geografi. Evalueringen har satt søkelys på elevenes motivasjon for å velge dette tospråklige tilbudet, elevenes læringsutbytte og trivsel og i hvilken grad tilbudet gir et godt grunnlag for internasjonal utveksling og videre studier. Elevenes motivasjon for å velge tospråklig undervisning handler om å forbedre engelskkunnskaper, utfordre seg selv, unngå nærskoleprinsippet eller forberede seg på internasjonale studier. Forskningsresultatene indikerer at forsøket, i praksis, har utviklet seg til å fungere som et engelskspråklig introduksjonsår til skolenes etablerte IB-linjer. Overgangen fra norsk til engelsk undervisning synes overveiende uproblematisk, selv om enkelte elever rapporterte innledende utfordringer knyttet til fagterminologi. Kvantitative data reflekterer høyt selvrapportert læringsutbytte blant elever i tospråklig undervisning og IB-linjen. De fleste elevene ønsker å fortsette på IB-linjen etter å ha valgt det tospråklige tilbudet, men enkelte elever vurderer også å gå videre på ordinær studiespesialiserende linje. De som ønsker å gå videre på ordinært studieløp begrunner dette ut fra faglige interesser og nye konverteringsregler for IB-vitnemål.

ISBN 978-82-7609-475-6

ISSN 2703-836X

© Arbeidsforskningsinstituttet AFI, OsloMet – storbyuniversitetet, 2024

© Work Research Institute (AFI), OsloMet – Oslo Metropolitan University, 2024

© Forfatter(e)/Author(s)

Arbeidsforskningsinstituttet AFI
OsloMet – storbyuniversitetet
Pb. 4 St. Olavs plass
0130 OSLO

Work Research Institute (AFI)
OsloMet – Oslo Metropolitan University
P.O.Box 4 St. Olavs plass
N-0130 OSLO

Telefon: +47 93 29 80 30

E-post: postmottak-afi@oslomet.no

Nettadresse: oslomet.no/om/afi

Publikasjonen kan lastes ned gratis fra [arkivet](#)

Publications are available for free download from the [archive](#)

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	4
Innledning	5
1. Bakgrunnen for opprettelsen av et tospråklig undervisningstilbud	6
1.1 Foreløpig status for engelskspråklige opplæringstilbud.....	7
2. Data og metode	8
2.1 Rekruttering av deltagere	8
2.2 Antall deltagere.....	8
2.3 Kvalitativ analyse.....	9
2.4 Måleinstrumenter.....	9
2.5 Kvantitative analyser	10
3. Resultater	11
3.1 Motivasjon for å starte to-språklig undervisning.....	11
3.2 Rekruttering til det tospråklige tilbudet.....	11
3.3 Motivasjon for å begynne på det tospråklige programmet.....	11
4. Læringsutbytte	14
4.1 Læringsutbytte i geografi, naturfag og samfunnsfag	14
4.2 Kontekstuelle faktorer knyttet til læringsutbytte	14
4.3 Erfarte fordeler ved to-språklig undervisning	15
4.4 Erfarte ulemper ved et to-språklig opplæringstilbud	16
5. Språklig læringsutbytte	17
6. Framtidsutsikter	19
6.2 Hvor søker elevene ved to-språklig undervisning seg videre?	19
7. Psykososiale faktorer for elevene ved forsøket	21
8. Oppsummering og anbefalinger	23
8.1 Tilgjengeliggjøring av læremidler på norsk og engelsk.....	23
8.2 Eksamen avholdes på undervisningsspråket.....	24
8.3 Markedsføring av tilbudet	24

Referanser 26

Sammendrag

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet – storbyuniversitetet har på oppdrag fra Viken fylkeskommune evaluert utprøving av tospråklig undervisning i videregående skole.

Hovedformålet med prosjektet har vært å gjennomføre en evaluering av det tospråklige forsøket med en spesiell vektlegging av følgende aspekter: 1) elevens motivasjon for å søke seg til tospråklig undervisning, 2) læringsutbyttet hos elevene som har deltatt på tospråklig undervisning, 3) i hvilken grad forsøket har bidratt til å forberede elevene akademisk og språklig med tanke på høyere utdanning, 4) å evaluere om de elevene som hadde tospråklig undervisning i større grad valgte internasjonale alternativer, som for eksempel IB-linjen, utenlandsopphold etter Vg1 eller tilsvarende internasjonale linjer etter å ha deltatt på to-språklig undervisning og 5) elevenes trivsel i de tospråklige klassene.

Resultatene av undersøkelsen viser at elevene som har valgt tospråklig undervisning kan deles i tre hovedgrupper: elever med ordinær norsk skolebakgrunn, elever med erfaring fra internasjonale skoler og elever med internasjonal bakgrunn og manglende norskkunnskaper. Rekrutteringen til programmet synes hovedsakelig å være basert på personlige anbefalinger fra familiemedlemmer eller bekjente. Motivasjonen for å begynne to-språklig undervisning varierer. Noen elever ønsker å utfordre seg selv og forbedre engelskkunnskapene sine, mens andre velger programmet for å omgå nærskoleprinsippet eller med tanke på senere studier i utlandet. Elever med erfaring fra internasjonale skoler ser på det tospråklige tilbudet som en forberedelse til IB-linjen, mens de med internasjonal bakgrunn og manglende norskkunnskaper velger det tospråklige tilbudet for å unngå mottaksklasser og tidkrevende norskopplæring.

Når det gjelder læringsutbytte, viser de kvalitative resultatene at elevene opplever programmet som både faglig utfordrende og givende. Overgangen fra norsk til engelsk undervisning går greit, men noen elever opplever innledende utfordringer knyttet til for eksempel fagterminologi på et nytt språk. Utfordringene forsterkes i noen grad av at lærebøkene er norske. Kvantitative resultater viser at elevene på det tospråklige undervisningstilbudet skårer høyt på flere dimensjoner, særlig mål og ambisjoner, holdninger til lærere og læringsutbytte.

Elevene som får tospråklig undervisning, mener det er flere fordeler knyttet til programmet. Først og fremst fordi elevene blir bedre i engelsk, men også fordi de mener det tospråklige tilbudet mer generelt forbereder dem til opptak ved skolens IB-program. IB-programmet blir igjen sett på som en forberedelse til videre studier i utlandet, og flertallet ønsker å søke seg videre til dette programmet. Generelt sett indikerer funnene høyt læringsutbytte blant elevene og positive holdninger til det tospråklige tilbudet. Enkelte elever opplever imidlertid det høye faglige nivået i de tospråklige klassene og det generelle prestasjonsfokus som noe stressende. Samtidig synes det som om det gode miljøet i klassene oppleves som en buffer mot prestasjonspress.

For en videreføring av programmet anbefales tilgjengeliggjøring av læremidler på begge språk, eksamen avholdt på undervisningsspråket, og bedre markedsføring av programmet for likeverdige muligheter. Behovet for tydeligere posisjonering som enten tospråklig tilbud eller "Pre-IB" bør også vurderes.

Innledning

I 2018 fikk daværende Akershus fylkeskommune innvilget søknad om å gjennomføre et forsøk med utprøving av tospråklig undervisning på norsk og engelsk i geografi, naturfag og samfunnsfag for et utvalg VG 1-elever. Bakgrunnen for forsøket var økt etterspørsel etter et engelskspråklig tilbud i den videregående opplæringen i Akershus. Et tospråklig tilbud skulle gjøre både engelsk- og norskspråklige elever «... bedre rustet til videre studier ved at de i større grad enn tidligere behersker fagterminologi og faglig argumentasjon både skriftlig og muntlig på begge språk». Forsøket var finansiert av Utdanningsdirektoratet.

Vilkårene for å få innvilget forsøket innebar blant annet at undervisningen måtte følge gjeldende læreplaner, og at elevene i de tospråklige klassene skulle ha full frihet til å bytte tilbake ordinær undervisning. Elevenes muntlige og skriftlige eksamener skulle dessuten gjennomføres på norsk, som vanlig.

Forsøket skulle gå over en periode på tre år ved følgende skoler i Viken fylkeskommune: Eikeli, Ås, Lillestrøm, Frogn og Nesbru videregående skoler. Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet – storbyuniversitetet fikk senere i oppdrag fra Viken fylkeskommune å evaluere utprøvingen. Da Eikeli trakk seg fra forsøket og Frogn videregående skole kun deltok i en kortere periode, er det kun tre skoler som er inkludert i evalueringen.

Forsøket med tospråklig opplæring ved Lillestrøm, Nesbru og Ås videregående skole har senere blitt forlenget for skoleårene 2022/2023 og 2023/2024. De tre skolene ønsker også å videreføre tilbudet.

I denne evalueringen vil vi vurdere følgende problemstillinger: 1) elevens motivasjon for å søke seg til tospråklig undervisning, 2) læringsutbyttet hos elevene som har deltatt på tospråklig undervisning, 3) i hvilken grad forsøket har bidratt til å forberede elevene akademisk og språklig med tanke på høyere utdanning, 4) å evaluere om de elevene som hadde tospråklig undervisning i større grad valgte internasjonale alternativer, som for eksempel IB-linjen, utenlandsopphold etter Vg1 eller tilsvarende internasjonale linjer etter å ha deltatt på to-språklig undervisning og 5) elevenes trivsel i de tospråklige klassene.

Rapporten vil først gi en mer utførlig presentasjon av bakgrunnen for opprettelsen av det tospråklige tilbudet og foreløpige signaler om mulig videreføring. Deretter presenterer vi forskningsdesign, før vi presenterer funn og deretter gir anbefalinger for en mulig videreføring av det tospråklige undervisningstilbudet.

1. Bakgrunnen for opprettelsen av et tospråklig undervisningstilbud

Bakgrunnen for forsøket med et tospråklig undervisningstilbud var skolenes opplevelse av et elevgrunnlag i endring. Elever med utenlandsk skolebakgrunn eller tidligere skolegang ved internasjonale skoler i Norge var blitt stadig vanligere i daværende Akershus fylke. Disse elevene og deres foresatte etterspurte et engelskspråklig tilbud på VG1-nivå. Både Lillestrøm, Nesbru og Ås videregående skoler hadde på dette tidspunktet International Baccalaureate (IB) -linjer. IB er en 2-årig engelskspråklig og internasjonalt anerkjent videregående utdanning, som gir generell studiekompetanse. Tilbudet finnes ved skoler over hele verden, og elever med et IB-diplom kan i prinsippet komme inn på universiteter og høyskoler på tvers av landegrenser og utdanningssystemer. Ettersom IB-tilbudet kun er toårig, hadde skolene etablert en form for engelskspråklig tilbud på VG1-nivå. Dette var imidlertid nærmest en slags uoffisiell ordning, som elevene ikke kunne søke på gjennom det ordinære søkesystemet. Elevene kunne først søke seg til dette spesielle tilbudet etter opptak ved den enkelte skole. Men økende etterspørsel, ønsket skolene å gjøre tilbudet mer tilgjengelig og å etablere et ettårig engelsk undervisningstilbud innenfor det ordinære opptakssystemet.

I dialog med Kunnskapsdepartementet, ble det imidlertid klart at et eventuelt nytt engelskspråklig undervisningsopplegg i Vg1 kun ville bli godkjent dersom dette fikk karakter av å være et forsøk. Det var bare gjennom å definere det nye tilbudet som et forsøk etter opplæringsloven § 1-4 det ville være hjemmel for et unntak for prinsippet om norsk eller samisk som undervisningsspråk i norsk skole¹ (ref. 14/3014). I den senere innvilgede søknaden til Utdanningsdirektoratet, lanseres derfor det nye Vg1 - tilbudet som et tospråklig forsøksprosjekt: «... et frivillig tilbud der undervisningen i utvalgte fag foregår både på norsk og engelsk. Hensikten er å gi alle elever som deltar, både elever med norsk og utenlandsk skolebakgrunn, kompetanse i bruk av faguttrykk og begreper på engelsk og norsk og dermed gjøre dem i stand til å delta i faglige samtaler på begge språk». Dette innebærer at dette tilbudet - i motsetning til den rent engelskspråklige IB-linja og det tidligere uoffisielle Vg1 -tilbudet, skulle bygge på et tospråklig grunnprinsipp. Hensikten med det tospråklige forsøket blir videre beskrevet som «... å undersøke om tospråklig undervisning bidrar til at elevene blir bedre rustet til videre studier ved at de i større grad enn tidligere behersker fagterminologi og faglig argumentasjon både skriftlig og muntlig på begge språk».

De fem opprinnelige søkerskolene planla å organisere opplegget med tospråklig undervisning på ulike måter, men de tre skolene som valgte å fullføre forsøket ønsket å tilby tospråklig undervisning, på norsk og engelsk i utvalgte fag for én Vg1 klasse ved hver skole. Det ble også lagt opp til at skolene skulle ha jevnligesamlinger mellom involverte lærere for erfaringsutveksling.

I søknaden legges videre følgende betingelser til grunn for forsøksordningen:

- Elevene vil kunne gå tilbake til ordinær undervisning på norsk underveis i skolegangen dersom språket blir en utfordring.
- Undervisningen i fagene som inngår i forsøket vil være tospråklig og foregå delvis på engelsk og delvis på norsk.

¹ Det toårige IB-tilbudet bryter ikke loven fordi IB ikke formelt er del av den offentlige tilbudsstrukturen (Udir, 2018).

- Læremidler vil også være tilgjengelig på begge språk. Undervisningen følger læreplanene slik de er fastsatt i Kunnskapsløftet, og elevene vil bli vurdert etter de samme vurderingskriterier som elever som følger faget på norsk.
- Underveis i løpet vil elevene alltid kunne velge om de vil besvare vurderingssituasjoner på engelsk eller norsk.
- Eventuelle skriftlige eksamener blir avholdt på norsk, mens elevene vil kunne velge om de vil besvare eventuelle muntlige eksamener på norsk eller engelsk.

I sin innvilgelse av søknaden, legger direktoratet følgende krav til grunn: Målformen på eksamen skal *ikke* være valgfri, forsøket skal gjennomgå en ekstern evaluering og det skal fremlegges en konkret plan for dette arbeidet. Direktoratet understreker dessuten at «... det ikke er ønskelig med en utvikling hvor deler av undervisningen foregår på engelsk fordi elevene ikke mestrer norsk godt nok.» Direktoratet legger videre til grunn at hensikten med forsøket er «... å styrke elevenes språkkunnskaper og faglige kompetanse, og å ruste dem til videre studier».

1.1 Foreløpig status for engelskspråklige opplæringstilbud

Ny opplæringslov ble vedtatt 02. juni 2023, og skal etter planen tre i kraft 01. august 2024. I ny lov § 15-1 er det presisert at opplæringsspråket i Norge er norsk, samisk eller norsktegnspråk, og det er ikke regulert unntak fra dette i loven. Det synes imidlertid likevel som om Kunnskapsdepartementet ønsker å se nærmere på problemstillingen rundt tospråklige opplæringstilbud:

«Departementet vil vurdere om den offentlige skolen bør være meir fleksibel, for å kunne komme til møtes nokre av dei behova som i dag medfører at ein del elevar og foreldre vel private skolar. Departementet ønskjer derfor å sjå nærare på spørsmålet om den offentlege skolen skal kunne romme eit internasjonalt opplæringstilbod, på linje med private skolar, med til dømes engelsk som opplæringsspråk. Departementet vil greie ut dette nærare, og spørsmålet om behov for unntak frå hovudregelen om opplæringsspråk vil vere ein del av eit slikt arbeid». Prop. 57 L (2022-2023) pkt. 16.5.1

2. Data og metode

I oppdragsbeskrivelsen ble det opprinnelig lagt opp til bruk av kvalitativ data, survey data og registerdata for å vurdere elevenes læringsutbytte. Underveis i datainnsamlingen vurderte forskerne i samråd med oppdragsgiver likevel at innhenting av registeropplysninger ikke er et hensiktsmessig mål på læringsutbytte for elevgruppen. Dette handler om at elever på tospråklig undervisning i utgangspunktet er en selektert gruppe. En betydelig utfordring i denne sammenhengen er seleksjonsbias, som refererer til systematiske forskjeller mellom de som er inkludert i utvalget, noe som kan påvirke sammenligningsgrunnlaget. Elevene som har valgt tospråklig undervisning kan derfor ha ulike motivasjon og forutsetninger for progresjon (for eksempel regler knyttet til karakterkonverteringer og undervisningsmetoder) enn andre elevgrupper. Noe som gjør det utfordrende å sammenligne denne elevgruppa med elever ved ordinær videregående opplæring.

For å vurdere læringsutbytte, motivasjon og trivsel benytter vi surveydata og kvalitative intervjuer. Disse datakildene gir en god indikasjon på hvordan elevene selv opplever deltagelse i to-språklig undervisning.

2.1 Rekruttering av deltagere

Studien startet rekrutteringen i januar 2023. Målet var å intervju 30 av totalt 82 elever og å samle inn spørreskjemadata fra alle elevene som deltok i tospråklig undervisning ved de tre aktuelle skolene. Vi gjennomførte totalt 26 intervjuer med elever fra de tre skolene. Frafallet av elever skyldtes at noen elever enten ikke ønsket eller ikke hadde tid til å delta på de aktuelle tidspunktene for intervjuene.

For den kvantitative undersøkelsen var målet å rekruttere alle elevene som per 2023 deltok i tospråklig undervisning ved de tre skolene (totalt 82 elever). Vi rekrutterte totalt 75 elever fra tospråklig undervisning til den kvantitative spørreundersøkelsen. Undersøkelsen ble administrert av ansatte ved de ulike skolene, og elevene mottok minst én påminnelse.

Gjennom forsøksperioden har det vært bemanningsendringer både blant personer i skolenes ledelse og blant de ansvarlige for det to-språklige undervisningstilbudet. For å få best mulig oversikt over både utviklingen av og erfaringene fra det tospråklige tilbudet har vi intervjuet fire representanter fra Lillestrøm, Ås og Nesbru. I tillegg har vi også intervjuet representanter fra Frogn videregående skole, som opprinnelig var en del av forsøket.

2.2 Antall deltagere

Tabell 1 viser antall respondenter fra de kvalitative intervjuene og det kvantitative måletidspunktet. Av de 26 deltakere til de kvalitative intervjuene, var mannlige respondenter overrepresentert (61,5 %), og fordelingen mellom skolene er nokså normalfordelt. Totalt 75 elever svarte på spørreundersøkelsen. I 2023 deltok totalt 82 elever i det tospråklige forsøket ved de tre skolene. Dette betyr at vi har oppnådd en svarprosent på 91 % blant elevene på det tospråklige forsøket, noe som kan betraktes som en svært høy responsrate innenfor utdanningsforskning (Wu et al., 2022).

Kjønnsfordelingen i det kvantitative materialet er likefordelt med 49 % kvinner, og er det høyeste antallet responser som er mottatt fra Nesbru VGs (36 %), fulgt av Ås videregående skole (36 %)

og Ås VGs (33 %). Tabell 1 viser også at en betydelig andel av deltakerne har bodd i Norge i mindre enn 10 år (84 %).

Tabell 1. Deltagere

Karakteristikk	Kvalitative intervjuer med elever (n = 26)	Kvalitative intervjuer med representanter (n =4)	Kvantitative spørreskjema (n = 120)
Kjønn			
Mann	10		37 (49%)
Kvinne	16		37 (49%)
Annet			1 (1%)
Skole			
Lillestrøm	10	1	23 (30%)
Nesbru	7	1	27 (36%)
Ås	9	1	25 (33%)
Frogn		1	
År i Norge			
1-2 år			0
2-5 år			1 (4%)
5-10 år			3 (12%)
10+			21(84%)
Missing			
Total	26		75

2.3 Kvalitativ analyse

Vi brukte en deduktiv og semantisk tematisk analysemetode beskrevet av (Braun &Clarke, 2006) for å analysere dataene i denne studien. Vi benyttet en "topp-ned" tilnærming, noe som betyr at de analyserte dataene basert på forhåndsbestemte mønstre fra intervjuguiden. Dataanalysen involverte seks trinn: (1) bli kjent med dataene, (2) generere initiale koder, (3) identifisere temaer, (4) gjennomgå temaer, (5) definere og navngi temaer, og (6) produsere den endelige rapporten. Først lyttet vi til lydopptakene og leste transkripsjonene for å bli kjent med dataene. Vi fant at dataene stemte overens med intervjuguiden, noe som indikerte at fremvoksende temaer var tydelige tidlig i analyseprosessen. Excel-regneark ble brukt for å analysere og administrere dataene. Initiale koder ble identifisert, som fanget opp elevenes tro og holdninger til flerspråklig utdanning. Disse foreløpige kodene ble deretter gruppert sammen for å danne temaer, som resulterte i flere initiale temaer, som 'motivasjon for å starte to-språklig forsøk,' 'overgangen fra norsk til engelsk,' og 'læringsutbytte.'

2.4 Måleinstrumenter

Spørreskjemaet består av 30 spørsmål og fire tematiske områder: (1) elevens skoletilknytning og framtidutsikter, (2) språklig kompetanse før og etter videregående, (3) psykologiske faktorer knyttet til skoleprestasjon og (4) elevens trivsel på skolen. Dette spørreskjemaet tar sikte på å innhente informasjon om respondentens skolebakgrunn og språklige kontekst. De første spørsmålene fokuserer på skoleforholdene, og i denne sammenhengen blir respondenten bedt

om å oppgi hvilken skole og linje de går på. Videre retter spørsmålene oppmerksomheten mot respondentens internasjonale erfaringer ved å utforske om de har gått på engelskspråklige skoler, enten i utlandet eller i Norge.

Spørsmålene søker å forstå respondentens tilknytning til Norge ved å utforske hvor lenge de har bodd i landet og hvilke språk de snakker hjemme. Videre fokuseres det på språkbruken i skolemiljøet, inkludert hvilket språk respondenten vanligvis bruker med klassekameratene sine. Videre undersøker vi endringer i respondentens språkpreferanser over tid, fra tiden før de begynte på videregående skole til nå. Dette gir innsikt i utviklingen av språkferdigheter og -valg i løpet av utdanningen.

The School Attitude Assessment Survey-Revised

Måleinstrumentet er en psykometrisk validert revisjon av (McCoach, 2002) School Attitude Assessment Survey, og består av 35 spørsmål som måler fem psykologiske faktorer knyttet til studenters akademiske prestasjoner: (1) akademisk selvpåfatning, (2) holdninger til lærere, (3) holdninger til skolen, (4) motivasjon/selvregulering, (5) målevaluering.

Spørsmålene i SAAS-R måles på en 7-punkts Likert Skala (1 = svært uenig til 7 = svært enig). SAAS-R har blitt benyttet i over 38 studier for å måle skoleprestasjoner blant ulike grupper studenter, herunder begavede og underpresterende studenter (Figg et al., 2012), og har vært et særlig godt mål for å evaluere prestasjoner hos studenter i spesialiserte programmet som IB (Dedrick et al., 2015; Erkman et al., 2010; McCoach & Siegle, 2003).

Skoletrivsel blant videregåendelever (SBVE)

For å vurdere psykososiale aspekter relatert til trivsel blant elevene, utviklet vi en skala bestående av åtte spørsmål som tar sikte på å kartlegge opplevelser knyttet til frykt, glede, prestasjon og sosialt miljø. Spørsmålene ble presentert på en Likert-skala med verdier fra 1 til 5 (der 1 indikerer svært lav grad og 5 indikerer svært høy grad av opplevelse).

Denne skalaen inkluderer spørsmål som «Føler du frykt for å delta i diskusjoner i klassen?» og «Opplever du medelevene i klassen som vennlige?». Instrumentet viser god indre validitet ($\alpha = .71$).

2.5 Kvantitative analyser

Etter inspeksjon og opprydding av datasettene, gjennomførte deskriptive analyser. Dette involverte en systematisk gjennomgang av variabler og verdier for å sikre konsistens og nøyaktighet i datamaterialet. Samtidig ble måleinstrumentene, spesifikt School Attitude Assessment Survey-Revised (SAAS-R) underlagt tester for å vurdere deres interne pålitelighet. Denne prosessen involverte en vurdering av instrumentenes konsistens og pålitelighet i målingen av de relevante variablene. Gjennom disse interne reliabilitetstestene søkte vi å sikre at måleinstrumentene var konsekvente og pålitelige i å måle de konseptene de var designet for å fange opp.

3. Resultater

3.1 Motivasjon for å starte to-språklig undervisning

For å besvare hvorfor elevene besluttet å begynne på det to-språklige tilbudet (problemstilling 1) har vi benyttet en kvalitativ tilnærming for å kartlegge rekrutteringen til programmet og motivasjonen for å begynne på programmet.

3.2 Rekruttering til det tospråklige tilbudet

Når elevene ble spurt om hvordan de først fikk høre om det tospråklige tilbudet, fortalte flere at de ble oppmerksomme på dette alternativet gjennom familiemedlemmer eller bekjente som gikk eller hadde gått på det tospråklige tilbudet eller på annen måte kjente til dette. Noen elever fortalte at de hadde hørt om tilbudet gjennom skolearrangementer, som ungdomskonferanser eller informasjonssesjoner organisert av ungdomsrådet. På disse arrangementene hadde tidligere elever/IB-elever fortalt om det tospråklige tilbudet. Noen av elevene hadde også fått informasjon gjennom lærere eller rådgiver på ungdomsskolen de gikk på.

Alt i alt synes det som om informasjonen om tilbudet er lite systematisk, og at det er litt tilfeldig hvordan informasjonen om det tospråklige tilbudet når fram til elever med bakgrunn fra det ordinære norske skolesystemet. I forhold til elever med erfaring fra det internasjonale skolesystemet i områdene rundt Oslo, er tilbudet godt kjent. Det bør imidlertid bemerkes at elevene omtaler det to-språklige tilbudet som «pre-IB». Opplæringen markedsføres også som et "pre-IB-tilbud" eller et "IB-forberedende tilbud" fra skolens side. Lignende tilbud finnes også i andre fylker og markedsføres som «pre-IB».

3.3 Motivasjon for å begynne på det tospråklige programmet

Elevenes motivasjon for å søke på det tospråklige undervisningstilbudet varierer med elevenes bakgrunn og skolehistorikk. Grovt sett kan elevene deles i tre hovedgrupper. Den største andelen av elevene vi snakket med har norsk skolebakgrunn. Blant disse elevene finner vi faglig sterke ungdommer som er interesserte og flinke i engelsk og derfor har søkt seg til det tospråklige tilbudet. Noen foretrekker engelsk framfor norsk og ser engelsk som sitt framtidige studie-/arbeidsspråk, mens andre ser undervisningstilbudet som en avveksling fra ordinært undervisningsopplegg, som en utfordring og som en mulighet til å forbedre engelskkunnskapene sine og til å utforske engelskbaserte fag:

Altså, jeg syns liksom egentlig alltid at engelsk har vært litt kjekkere liksom ... Jeg tenkte jeg kunne ta en utfordring og bare se om det gikk fint dette året liksom. (Elev)

For andre elever spiller skolevalg en avgjørende rolle. Det tospråklige tilbudet gjør det mulig å omgå nærskoleprinsippet i Viken, og dermed kan elevene ved å velge dette tilbudet begynne på skoler de ellers ikke hadde hatt tilgang til:

Det var vel egentlig det nærskoleprinsippet. Fordi hvis jeg ikke hadde søkt Pre-IB, så hadde jeg veldig liten sjanse for å komme inn på Ås. Og da måtte jeg gå på Vestby, og det hadde jeg ikke så mye lyst til.

Andre har valgt det tospråklige tilbudet fordi det faktisk finnes ved nærskolen deres og dermed representerer et spennende alternativ, som ikke innebærer pendling og etablering i et nytt miljø. Ved én av de tre skolene syntes imidlertid denne situasjonen å være snudd på hodet: Her velger elevene IB-linjen tilsynelatende mer på tross av enn på grunn av skolen.

Den andre store elevgruppa består av ungdommer som har erfaring fra ulike internasjonale skolesystemer - både i Norge og fra utlandet. Noen er barn av nordmenn som har jobbet i utlandet og derfor har gått deler eller hele skoleløpet på internasjonale eller utenlandske skoler. Andre er barn av utenlandske statsborgere, som jobber i Norge og har tidligere vært elever ved internasjonale skoler. Disse elevene behersker norsk i ulik grad og har ulik tilknytning til det norske samfunnet og det ordinære skolesystemet. Noen av disse elevene mener manglende norskkunnskaper ville gjøre det krevende å følge et ordinært studietilbud, og enkelte uttrykker dessuten at de heller ikke syntes de har blitt bedre i norsk gjennom vanlig skolegang:

Vi bodde noen år i USA når vi var yngre, så når vi flyttet tilbake til Norge, var det litt vanskelig på skolen med norsk undervisning, sånn egentlig. Så vi ville finne noe på videregående der vi fikk litt engelsk, så det var veldig spennende å høre at de hadde noe da.

En del av elevene som har bodd i andre land eller gått på internasjonale skoler i Norge, har valgt det tospråklige tilbudet som en forberedelse til IB-linja. Etter deres oppfatning er IB-programmet det tilbudet som i størst grad representerer en videreføring av deres utdanningserfaringer. Blant de internasjonale elevene er det flere som mener det tospråklige tilbudet representerer en fin mulighet til å bli bedre i norsk og til å bli bedre kjent med det norske samfunnet. Samtidig som tilbudet faglig og pedagogisk representerer en norsk og litt mykere versjon av skolene de tidligere har vært elever ved. Både blant norske og internasjonale elever finner vi en viss skepsis mot det norske skolesystemet og også en generell internasjonal orientering.

Den siste elevgruppa består av ungdommer som har internasjonal bakgrunn og som mangler de nødvendige norskkunnskapene til å starte i en ordinært VG1-klasse. Dette er elever som på grunn av foreldrenes arbeid nylig har kommet til landet, og som kanskje vet at oppholdet i Norge vil bli kortvarig. I denne gruppa finner vi også nylig ankomne flyktninger, blant annet fra Ukraina. Ved å velge det tospråklige opplæringstilbudet unngår begge disse elevgruppene å havne i mottaksklasser, og å bruke tid på å lære et språk i et land der de mest sannsynlig skal oppholde seg i et kortere tidsrom.

Blant alle de tre elevgruppene finner vi elever som er opptatt av mulighetene IB-systemet representerer for framtidige studier og karrieremuligheter:

Årsaken til at jeg vil søke, er fordi jeg tenker at jeg skal søke universitet i utlandet, og på grunn av det er ikke norsk vitnemål eller SSP så bra for denne muligheten, så jeg skal bare gå på IB, og jeg kan søke til alle land jeg vil som Spania, Portugal, så det er mange alternativer, og det gir også et sterkere vitnemål i kunnskapens medium.

En del av elevene på de tospråklige linjene vurderer likevel å fullføre videregående innenfor et tradisjonelt studieforberedende løp fordi nye regler har endret IB-karakterenes verdi i det norske inntakssystemet. Elever som for eksempel ønsker å studere medisin i Norge ønsker ikke å risikere et lavere snitt ved å ta IB-linjen.

Oppsummert ser vi at elevenes motivasjon for det tospråklige tilbudet varierer med tidligere skolehistorikk og erfaringer. Elevene med bakgrunn fra det norske skolesystemet, velger det tospråklige tilbudet fordi de er flinke og interesserte i engelsk, men også fordi tilbudet for eksempel gir dem mulighet til å omgå nærskoleprinsippet – eller fordi de ønsker å studere i utlandet. Elever med internasjonal skolebakgrunn velger tilbudet fordi det forbereder til et videre

IB-løp, samtidig som det oppleves som en positiv introduksjon til det norske samfunnet og systemet. For den siste elevgruppa, som ikke kan nok norsk til å følge ordinært undervisningsopplegg, er det tospråklige tilbudet et alternativ til mottaksklasser.

4. Læringsutbytte

For å vurdere om tospråklig linje bidrar til at elevene blir bedre faglig og språklig rustet for høyere utdanning og om forsøket øker elevers læringsutbytte (problemstilling 2), og hvorvidt forsøket har bidratt til å forberede elevene akademisk og språklig utvikling (problemstilling 3) benytter vi en kombinasjon av kvalitative og kvantitative datakilder

4.1 Læringsutbytte i geografi, naturfag og samfunnsfag

Elevene har engelskspråklig undervisning i geografi, naturfag og samfunnsfag. De norskspråklige elevene forteller at det innledningsvis kunne være utfordrende å forstå spesifikk fagterminologi i naturfag og geografi. I samfunnsfag handlet utfordringene også om en ny og mer analytisk bruk av engelsk. En av informantene forteller at hen i mindre grad var kjent med samfunnsfaglig fagterminologi enn den naturvitenskapelige. Det synes som om norskspråklige lærebøker bidro til å forsterke den første språklige usikkerheten.

Elevene mener de har et bedre læringsutbytte enn deres medelever i ordinære klasser. Dette handler nok delvis om at elevene i utgangspunktet er flinke og motiverte og at de i de tospråklige klassene også omgitt av flinke og motiverte medelever – og lærere. Når det gjelder elevenes læringsutbytte i de tre fagene som undervises på engelsk, synes det primært å være innenfor naturfag at den tospråklige tilnærmingen har bidratt med en mer spesifikk tilleggsverdi. Dette handler om at *noen* elever mener nye språkkunnskaper har gjort det lettere for dem å lese engelskspråklig litteratur og utforske fagstoff på egenhånd:

Nå kan jeg lese masse informasjon som er på engelsk, sånn i naturfag - labrapporter og alt det der. Også kan jeg jo lettere kommunisere faglig med andre folk. Liksom det er jo mer fordi at engelsk er lik som språk som er veldig universelt.

4.2 Kontekstuelle faktorer knyttet til læringsutbytte

For å vurdere overordnet læringsutbytte, holdninger til lærere, holdninger til skolen, målevaluering og motivasjon blant elevene ved to-språklig undervisning benyttet vi måleinstrumentet SAAS-R. Dette måleinstrumentet består av fem subskalaer. Tabell 1 viser gjennomsnittlig score (M) i hver gruppe og for hver subskala.

Samlet sett indikerer resultatene at elevene på to-språklig undervisning scorer høyt på alle subskalaene (på en skala fra 1-7 der 7 indikerer mer positive erfaringer), særlig subskalaene knyttet til mål og ambisjoner, læringsutbytte, som måler elevene sin subjektive vurdering av akademisk innsats og læringsutbytte, og subskalaen som måler holdninger til lærere. Disse resultatene indikerer at elever ved to-språklig undervisning opplever et høyt læringsutbytte, har høye mål og ambisjoner, og demonstrerer positive holdninger til skolen og lærere.

Tabell 2. Gjennomsnittsskåre blant elevene ved to-språklig undervisning (n = 75)

Subskalaer	Pre-IB		α
	M	SD	
Mål og ambisjoner	6.34	0.89	.915
Holdninger til lærere	5.48	1.08	.931
Læringsutbytte	5.42	0.98	.873
Motivasjon og selvregulering	5.36	1.11	.921
Holdninger til skolen	5.22	1.66	.958

Merknad: M = gjennomsnitt; SD = standardavvik; α = Cronbachs alfa; Resultater måles på en 7-punkts Likert-skala der høyere svar indikerer mer positive resultater.

Til tross for at disse resultatene er kryss-seksjonale og ikke måler endring av læringsutbytte over tid, viser funnene høye gjennomsnittsscorer blant elever på tospråklig undervisning på alle subskalaer, spesielt innen læringsutbytte og målevaluering. Disse resultatene samsvarer med de kvalitative resultatene som understreker økt læringsutbytte over tid og tilfredshet i klassene og skolene.

4.3 Erfarte fordeler ved to-språklig undervisning

Elevene vi har intervjuet mener det er flere fordeler knyttet til tospråklig undervisning. De opplever at de har blitt flinkere og tryggere i engelsk og ser på dette som positivt i forhold til videre studier i Norge eller utlandet:

Jeg vil si at det er en stor fordel å kunne lære seg engelsk. Og få litt variasjon i undervisningen. Det er fint å ha en blanding. Ikke alle timene på norsk, men heller ikke alle timene på engelsk, nødvendigvis.

Flere elever vektlegger at det tospråklige tilbudet er en god forberedelse til IB-linja der alle fag gjennomføres på engelsk, og dessuten at erfaringene fra to-språklig undervisning også vil øke sannsynligheten for å komme inn på IB-linja. Noen av disse elevene ser hele det videregående opplæringsløpet som en døråpner til senere internasjonale studier:

Vel, etter å ha gjort Pre-IB, er du mer sannsynlig å komme inn på IB, som ... Jeg tror det er bedre for fremtiden din og hva som helst. Så ja, og en annen fordel er å gjøre det på engelsk fordi det er bare bedre.

Flere trekker også fram den generelle fordelene ved å være omgitt av motiverte og faglig sterke medelever. Faglige diskusjoner og fellesskap i klasserommet blir beskrevet som en inspirasjon til egen innsats og også som inspirerende i forhold til egne framtidsplaner. Oppsummert viser disse resultatene at elevene vi intervjuet mener forbedrede engelskkunnskaper er en viktig fordel ved tospråklig undervisning. Mange ser på tilbudet som en god forberedelse til et senere IB-løp og en vei til internasjonale studier.

4.4 Erfarte ulemper ved et to-språklig opplæringstilbud

Opplevelsen av overgangen fra å lære på norsk til å lære på engelsk varierer naturlig nok blant elevene. Mens noen av de norske elevene har internasjonal erfaring og er flytende i engelsk, har andre gode engelskferdigheter takket være internasjonale venner, sosiale medier eller generell språkinteresse. Noen synes overgangen fra norsk til engelsk undervisningsspråk har vært relativ enkel, mens andre har opplevd innledende vanskeligheter med å forstå fagterminologi og konsepter. Alt i alt synes det imidlertid som om overgangen over tid har gått greit:

Det var litt uvant i starten, for det var det meste foregående på engelsk. Men etter hvert så har jeg blitt veldig vant til det. Jeg merker jo at engelsken har blitt bedre med en gang.

I den opprinnelige søknaden fra Akershus fylkeskommune heter det at læremidler vil være tilgjengelig på begge språk. I praksis virker det imidlertid som om læremidlene er på norsk og undervisningen foregår på engelsk. Denne tospråkligheten synes å skape utfordringer både for elever med norsk som morsmål og elever med andre morsmålsspråk. Flere elever trekker fram lærerne som en god støtte i den første overgangsperioden. Lærerne har hjulpet til med å oversette spesifikke fagbegreper og har også bidratt med alternativt opplæringsmaterieell på engelsk. Lærerne kunne også holde undervisningen på engelsk, men tillate svar på norsk.

... bøkene var jo på norsk, så det var sånn at noen steder så måtte jeg søke på hva ordene var på engelsk, men det gikk jo greit å oversette. Men liksom, det er liksom skumlere at det er på engelsk, for du må være mer nøye på en måte.

Noen elever uttrykker en viss bekymring rundt det faglige nivået og prestasjonskravene på det tospråklige tilbudet – og ved et eventuelt framtidig IB-løp.

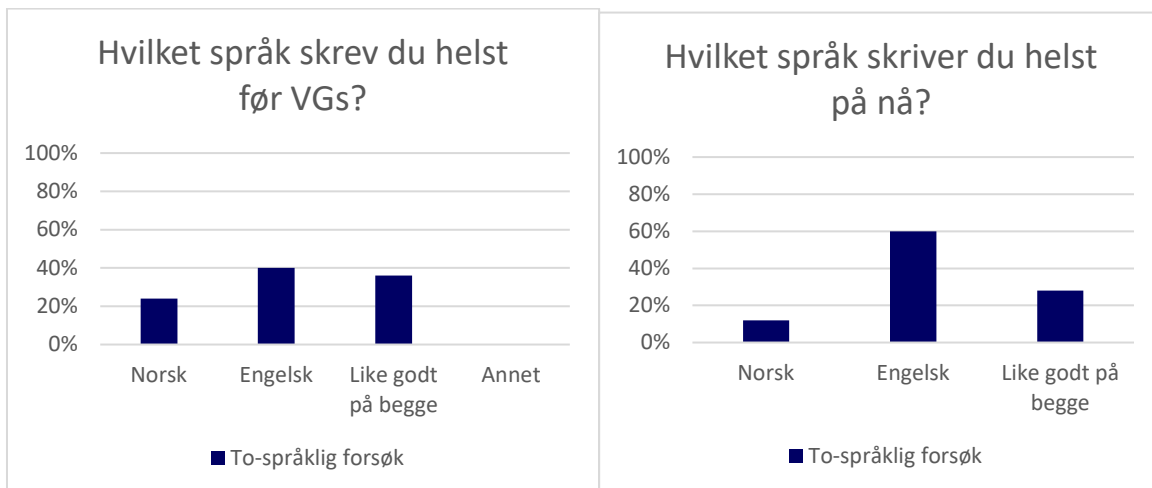
Men noe av kanskje ulempene, kanskje, jeg vil si at det kanskje er litt, det er jo høyere nivå på Pre-UB, så det setter standarden høyere da, så du må strekke deg mer, hvis jeg skjønner, men også at, bare, det forventes.

Som beskrevet over så kan standarden i tospråklig undervisning oppleves som høyere sammenlignet med andre klasser. Læringstrykket oppleves ulikt for elever med bakgrunn fra ordinær skole og elever med annen skolebakgrunn. En av elevene med internasjonal skolebakgrunn, mener nettopp at fordelene med det tospråklige tilbudet er at hen både gikk i en faglig sterk klasse, samtidig som om elevene hadde tid til annet enn skolearbeid, nærmere bestemt "et liv". Prestasjonspress er et tema vi vil komme tilbake til i et senere avsnitt om psykososiale faktorer.

Oppsummert ser vi at elevenes opplevelse av overgangen fra norsk til engelsk undervisning varierer. Læremidler på norsk bidrar til å komplisere overgangen, mens lærerne har gjort mye for å lette overgangen fra undervisning på norsk til et engelskspråklig opplegg. Noen elever bekymrer seg for høyt faglig nivå og prestasjonskrav, mens de fleste ser fordelene av å være i en faglig sterk klasse.

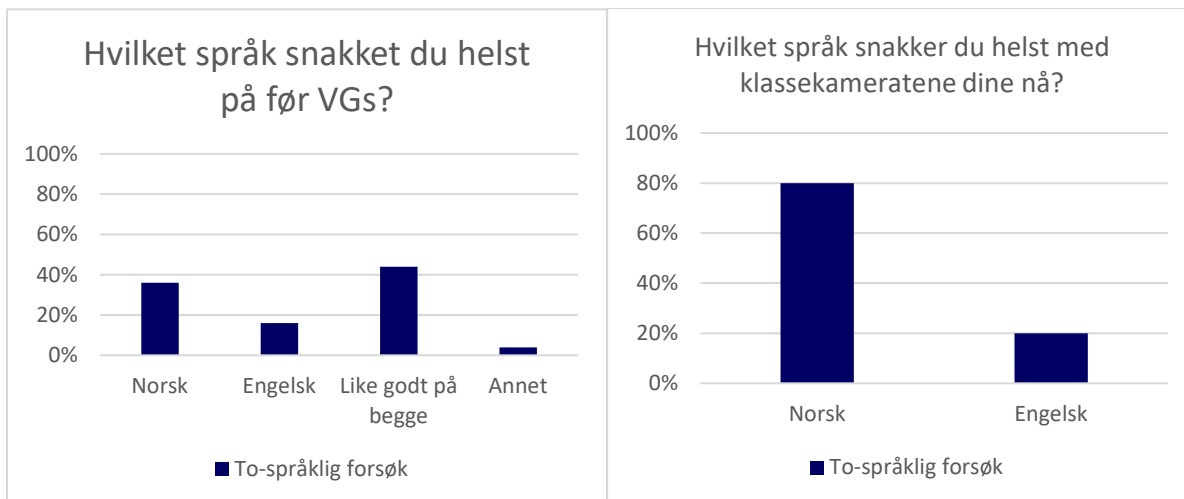
5. Språklig læringsutbytte

I surveyen spurte vi deltakerne hvilket skriftlig språk de helst benyttet før og etter første år på videregående. Figur 1 viser at en jevn fordeling på foretrukket språk blant elever på to-språklig undervisning, hvor 31% av elevene rapporterer at de foretrekker norsk. Imidlertid foretrakk 40% av elevene å skrive på engelsk, og 36% skriver like godt på begge språk. Etter påbegynt to-språklig undervisning rapporterer kun 12% av elevene at de foretrekker å skrive på norsk, og totalt 88% rapporterer at de foretrekker engelsk eller begge språk.

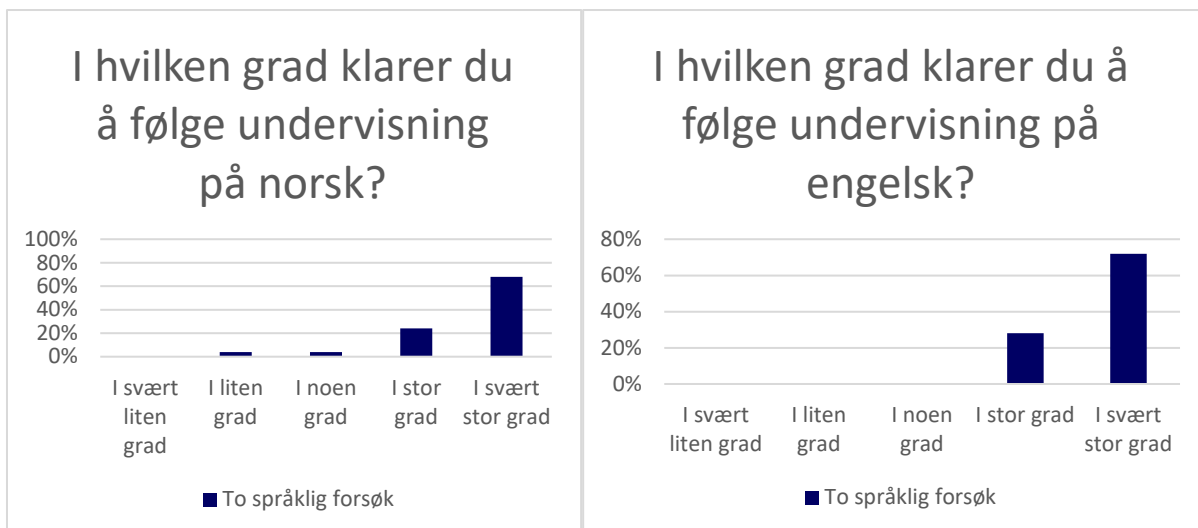
Figur 1. Skriftlig engelskkompetanse før og etter videregående skole

Når det gjelder muntlig språk rapporterer 36% av elevene fra to-språklig undervisning at de før VGs helst snakket på norsk, versus 80% som rapporterer at de foretrekker å snakke norsk nå.

Figur 2. Muntlig engelskkompetanse før og etter videregående skole

For å vurdere læringsevnen til elevene stilte vi de spørsmål om hvilken grad de klarer å følge undervisning på norsk og engelsk. Som illustrert i figur 3 rapporterer majoriteten av elevene fra to-språklig undervisning at de klarer å følge undervisning på norsk (68%), og på engelsk (72%).

Figur 3. Språklig undervisningskompetanse

Ingen av respondentene rapporterer at de i svært liten grad eller i liten grad klarer å følge undervisning på engelsk. En minoritet (4%) rapporterer at de i liten grad klarer å følge undervisning på norsk.

Oppsummert ser vi at til tross for innledende utfordringer med engelsk språk og fagterminologi, så tilpasser elevene seg over relativ kort tid, og læringsutbyttet oppleves som positivt, spesielt innen naturfag. SAAS-R-målinger indikerer høy tilfredshet med læringsmiljøet, understreket av positive holdninger til lærere og ambisiøse mål. Elevene ser tospråklig undervisning som en fordel og en forberedelse til høyere utdanning. Enkelte opplever imidlertid det faglige nivået og prestasjonskulturen i de tospråklige klassene som litt belastende. Økende preferanse for engelsk i skriftlig kommunikasjon og en positiv helhetlig oppfatning av tospråklig undervisning indikerer at denne tilnærmingen har en verdifull rolle i elevenes utvikling og forberedelse til fremtidige studier.

6. Framtidsutsikter

Vi har evaluere elevenes fremtidsutsikter, det vil si om de elevene som hadde tospråklig undervisning i større grad valgte internasjonale alternativer, som for eksempel IB-linjen, utenlandsopphold etter Vg1 eller tilsvarende internasjonale linjer etter å ha deltatt på to-språklig undervisning (problemstilling 4). Her benytter vi både kvalitative og kvantitative datakilder.

6.2 Hvor søker elevene ved to-språklig undervisning seg videre?

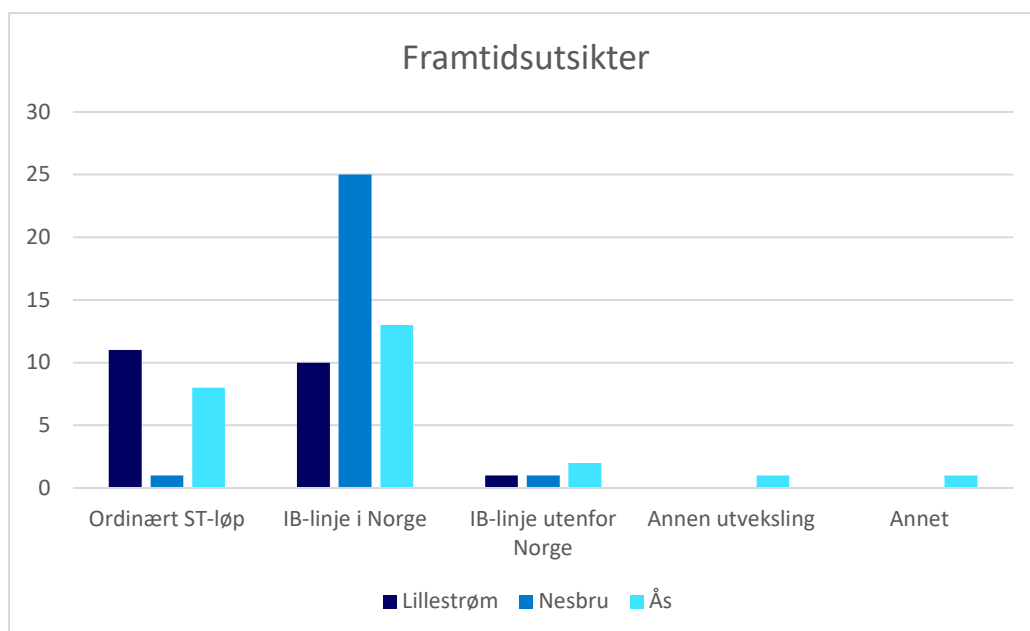
Det store flertallet av elevene (både elevene vi intervjuet og elevene som deltok i spørreundersøkelsen) forteller at de vil søke seg videre til IB-programmet (figur 4). En viktig årsak er mulighetene dette tilbudet representerer i forhold til framtidige studier i utlandet. I tillegg til å forbedre språkkunnskapene deres, sier elevene at IB-programmet vil gi dem et mer internasjonalt eller globalt perspektiv. De er også opptatt av at IB-programmet følger en standardisert læreplan i alle land og dermed gir et internasjonalt anerkjent vitnemål. De mener også at IB-opplegget i større grad enn det norske systemet åpner for faglig utforskning og engasjement, samt mer selvstendig læring. Derfor ser de også på IB som den beste forberedelsen til høyere utdanning og mener at dette studietilbudet gir dem et solid fundament for å nå framtidige akademiske ambisjoner.

En mindre elevgruppe uttrykker skepsis mot å begynne på IB-programmet. Disse er primært bekymret for arbeidsmengden IB-programmet representerer. Som vi tidligere har vært inne på er noen også bekymret for konverteringen av IB-poeng til det norske karaktersystemet:

Nei, egentlig den hovedgrunnen er fordi, altså, akkurat hvert kull, når den der konverteringen av disse IB-poengene til norske poeng, har liksom blitt så mye strengere og strengere for hvert år. Så blir det liksom litt vanskeligere, så tenker egentlig at det kanskje er bedre å være sikker. Fordi nå er det jo rundt 36-37, jeg tror noen ble nødt til å ha 39 (poeng) for å komme inn, og det er jo ganske mye, liksom. Så tenker at kanskje det er litt bedre å sikre seg, hvis man bare vil komme inn på medisin.

Et lite mindretall er skeptiske til vektleggingen av realfag innenfor IB-systemet eller ønsker å utforske fag eller felt som ikke tilbys i IB-programmet. Så selv om IB-programmet er attraktivt, og elevene trives i klassene sine, er ikke IB-linjen det eneste framtidialternativet. Interessen for internasjonal utveksling er relativt lav – både blant elevene som ble intervjuet og blant dem som deltok i surveyen

Det er noe variasjon blant skolene. Figur 4 viser at svært få elever fra Nesbru ønsker å søke seg videre til ordinært ST-løp sammenlignet med de andre skolene. Disse elevene ønsker primært å søke seg til IB-linjen. Dette gjenspeiler inntrykket vi fikk gjennom intervjuene, der flere elever fra Nesbru fortalte at de hadde valgt denne skolen på grunn av IB-tilbudet.

Figur 4. Framtidsutsikter etter VG1. Note: oppgitt i tall

Oppsummert finner vi at flertallet av elevene, både de som ble intervjuet og de som deltok i spørreundersøkelsen, vil søke på IB-programmet. IB-programmet blir sett på som det beste alternativet dersom målet er studier i utlandet. Noen elever som ønsker å gå videre på ordinært studieforbereende løp begrunner valget med de nye konverteringsreglene. Skepsis mot framtidig lærings- og prestasjonspress er også en faktor for enkelte, og noen elever opplever det ordinære studieløpet som mer håndterbart i så måte. En mindre gruppe vurderer andre alternativer, men interessen for utveksling er relativt lav blant elevene.

7. Psykososiale faktorer for elevene ved forsøket

I dette kapittelet retter vi oppmerksomheten på de faktorene som påvirker elevenes trivsel og deres opplevelse av det tospråklige læringsmiljøet (problemstilling 5). Vi baserer analysene våre på innsamlede data fra kvalitative intervjuer med elevene, i tillegg til bruken av en egenutviklet skala for å måle skoletrivsel

Hva sier elevene om trivsel og tilhørighet?

Flertallet av elevene trives i klassene sine og fremhever samholdet og vennskapet blant klassekameratene. I intervjuene fikk vi blant annet høre om elever som for første gang virkelig kjente seg inkludert i egen klasse. Informantene mener at klassene deres er lite preget av fordommer og utestenging:

... jeg hørte nettopp at folk snakker om at vi liksom er så gode venner i forhold til andre klasser
... for det vi faktisk har er et veldig godt samhold i forhold til andre klasser.

Flere mener at samholdet og åpenheten skyldes at klassene består av elever fra ulike skoler og områder av kommunen. Elevsammensetningen gjør at det ikke finnes noen sosiale klikker når skoleåret starter, og alle har et behov for å bli kjent med hverandre. Elevenes varierte kulturelle bakgrunn og ulike oppveksterfaringer blir også trukket fram som en forklaring på det inkluderende miljøet i de tospråklige klassene.

Noen trekker fram betydningen av et godt miljø i klasser preget av høye faglige ambisjoner og et visst prestasjonspress. I den sammenhengen forteller informantene om hvordan elevene hjelper hverandre faglig og støtter hverandre. Samtidig er det flere som mener de høye ambisjonene og skoleinteressen også er en faktor som i seg selv bidrar til godt miljø - fordi elevene trekker i samme retning:

"Vi har, folk har lyst til å lære i timene, men man kan også være venner, prate om andre ting i skolen og tulle sammen. Det er gøy."

En del elever mener at IB-klassene blir sett på som spesielle eller nerdete av de andre elevene på skolene.

Det er jo det med at man kanskje tenker at nå må jeg få høye karakterer for å komme inn i Pre-IB, men også bare det at vi velger IB. Fordi det er vanskeligere, så tror jeg at vi er veldig flinke på skolen og nørdeklasser, ja.

Hovedsakelig synes det som om skillet mellom de tospråklige/IB-klassene og ordinære klasser i noen grad bidrar til en felles identitet og styrket samhold, og at elevene stort sett lever godt med nerde-stempelet. Ved én av de tre skolene opplevde en del elever imidlertid at skolestarten var litt ubehagelig på grunn av unødvendige kommentarer og slitsom oppførsel fra enkelte andre elever.

Et mindretall av elevene vi intervjuet mener at selv om klassene deres er preget av et godt sosialt miljø, er prestasjonsfokuset likevel krevende å forholde seg til.

Tabell 3. Trivsel blant elever

Subskalaer	To-språklig undervisning		α
	M	SD	
Trivsel	3.10	0.39	.71

Merknad: M = gjennomsnitt; SD = standardavvik; α = Cronbachs alfa; Resultater måles på en 5-punkts Likert-skala der høyere svar indikerer mer positive resultater.

8. Oppsummering og anbefalinger

Hovedformålet med dette prosjektet har vært å gjennomføre en evaluering av forsøket med tospråklig undervisning i Viken med en spesiell vektlegging av følgende problemstillinger: 1) elevens motivasjon for å søke seg til tospråklig undervisning, 2) læringsutbyttet hos elevene som har deltatt på tospråklig undervisning, 3) i hvilken grad forsøket har bidratt til å forberede elevene akademisk og språklig med tanke på høyere utdanning, 4) å evaluere om de elevene som hadde tospråklig undervisning i større grad valgte internasjonale alternativer, som for eksempel IB-linjen eller utenlandsopphold etter Vg1 og 5) å undersøke elevenes trivsel i de tospråklige klassene.

Når det gjelder elevenes motivasjon for å søke seg til det tospråklige undervisningstilbudet, tyder funnene våre på at elever med bakgrunn fra ordinær norsk skole velger det tospråklige alternativet fordi de er flinke i engelsk og ønsker å bli enda bedre og fordi de ønsker å utfordre seg selv og prøve noe nytt. Andre valgte programmet for å omgå nærscoleprinsippet eller med tanke på senere studier i utlandet. Elever med erfaring fra internasjonale skoler ser det tospråklige tilbudet som en forberedelse til IB-linjen, mens elevene med internasjonal bakgrunn og manglende norskkunnskaper velger det tospråklige tilbudet for å komme raskt inn i ordinær opplæring. Overordnet synes det som om elevene trives svært godt i de tospråklige klassene.

I praksis synes det som om den opprinnelige tospråklige ambisjonen i forsøket er tilsidesatt, og at det tospråklige opplæringstilbudet snarere fungerer som et engelskspråklig introduksjonsår til den etablerte, toårige IB-linja. Resultatene av undersøkelsen indikerer at elevene har ulike opplevelser av overgangen fra norsk til engelsk undervisning. De fleste synes overgangen har vært uproblematisk, mens noen opplevde utfordringer knyttet til fagterminologi eller mer analytisk tenkning og formidling på engelsk. Funnene våre viser imidlertid at det store flertallet av elevene mener utfordringene gikk seg til over nokså kort tid. Resultatene indikerer imidlertid at det kan være behov for et tospråklig/engelskspråklig tilbud, som bidrar til å lette overgangen til IB-linja for norskspråklige elever.

Kvantitative resultater viste at elevene på tospråklig undervisning og IB-linjen scoret høyt på selvrapportert læringsutbytte. Videre finner vi at de fleste elevene ønsker å søke seg videre til IB-linje i Norge, men en vesentlig andel av elevene ønsker også å fortsette på ordinært ST-løp. Elevene som ønsker å gå videre på ordinært løp begrunner dette delvis med nye konverteringsregler, delvis ut fra faglige interesser og delvis ut fra skepsis mot framtidig læringstrykk og prestasjonspress.

Avslutningsvis vil vi komme med noen anbefalinger knyttet til en mulig videreføring av programmet. Her vil vi vektlegge utfordringene som har blitt skissert av studentene.

8.1 Tilgjengeliggjøring av læremidler på norsk og engelsk

I søknaden fra daværende Akershus fylkeskommune om å etablere det tospråklige tilbudet heter det at undervisningen i fagene som inngår i forsøket skal være tospråklig og foregå delvis på engelsk og delvis på norsk. Læremidler vil også være tilgjengelig på begge språk.

Undervisningen følger læreplanene slik de er fastsatt i Kunnskapsløftet, og elevene vil bli vurdert etter de samme vurderingskriterier som elever som følger faget på norsk. I vår evaluering av programmet finner vi at læremidler *ikke* er tilgjengelig på begge språk i alle undervisningsfagene. Tvert imot synes det som om det meste av undervisningsmateriellet er på norsk.

Til tross for at de aller fleste elevene ga uttrykk for at overgangen til engelsk undervisning har gått greit, har det vært utfordrende for noen elever at det ikke er samsvar mellom

undervisningsspråket og lærebøkene. Dette gjelder både for norskspråklige og engelskspråklige elever. Noen elever forteller for eksempel har vært nødt til å bruke ressurser på nett til å oversette begreper eller termer. I en videreføring av det to-språklige undervisningsprogrammet anbefales følgende:

1. Det legges opp til samsvar mellom lærebøkene/pensumlistene og undervisningsspråket. Det betyr at i de fagene der det undervises på engelsk, bør også skolene enten oversette eksisterende litteratur eller tilby nye lærebøker på engelsk og/eller norsk.

8.2 Eksamen avholdes på undervisningsspråket

Våre analyser viser at over halvparten av elevene som besvarte spørreundersøkelsen rapporterer at de helst skriver på engelsk, mens en stor andel rapporterer at de skriver like godt på begge språk. En minoritet av elevene rapporterer at de foretrekker å skrive på norsk. Disse funnene er ikke overraskende og reflekterer den internasjonale sammensetningen i klassene. Vi finner også at det i hovedsak er tre grupper elever som søker seg til det to-språklige tilbudet: elever med norsk skolebakgrunn, elever med erfaring fra internasjonale skoler og elever med internasjonal bakgrunn og manglende norskkunnskaper. I Udirs innvilgelse av forsøket heter det at elevenes muntlige og skriftlige eksamener skal gjennomføres på norsk.

I en videreføring av det to-språklige undervisningsprogrammet anbefaler vi følgende:

1. Dersom det ikke er realistisk at elever med manglende norskkunnskaper kan gjennomføre eksamen på norsk, bør skolene vurdere hvorvidt det er hensiktsmessig å opprette et språklig inntakskriterium med krav om tilstrekkelig norskkunnskaper for å gjennomføre første året på videregående opplæring.
2. Dersom inntakskriteriet ved det to-språklige programmet ikke revideres, bør norskopplæringen styrkes for gruppen med elever som har manglende norskkunnskaper for å forberede elevene på norsk eksamensform.

8.3 Markedsføring av tilbudet

Viken fylkeskommune etterspør informasjon om elevenes motivasjon for å søke seg til to-språklig undervisning. Våre funn viser at flertallet av elevene ble oppmerksomme på programmet gjennom personlige anbefalinger fra familiemedlemmer eller bekjente. Videre finner vi at informasjonen om tilbudet er lite systematisk, og at det er litt tilfeldig hvordan informasjonen om det to-språklige tilbudet når fram til elever med bakgrunn fra det ordinære norske skolesystemet. Dersom det to-språklige programmet videreføres, er det viktig at alle elever i kommunene der programmet tilbys har en likeverdig mulighet for å søke seg til tilbudet.

I søknaden fra Akershus fylkeskommune om å etablere et to-språklig undervisningstilbud, nevnes ikke IB-tilbudet, som på dette tidspunktet var etablert ved de tre skolene som har fullført forsøket. Utdanningsdirektoratet ønsket i utgangspunktet heller ikke at det to-språklige tilbudet skulle markedsføres som en forberedelse til IB-linja. I dag er det imidlertid tydelig at det to-språklige opplæringstilbudet i praksis fungerer som en pre-IB-linje, det vil si et introduksjonsår til den etablerte, toårige IB-linja. Den tidligere to-språklige ambisjonen er tilsidesatt, og tilbudet betraktes i dag som en mulighet for å få større deler av undervisningen på engelsk. Opplæringen markedsføres også som et pre-IB-tilbud eller et IB-forberedende tilbud fra skolens side, og omtales som *pre-IB* av elevene. Lignende tilbud finnes dessuten også i andre fylker.

I en videreføring av det to-språklige undervisningsprogrammet anbefaler vi derfor følgende:

1. Tilbudet på markedsføres på en måte som legger til rette for likeverdige muligheter for alle elevgrupper.
2. Ved en videreføring av programmet på Viken Fylkeskommune ta stilling til hvorvidt programmet skal videreføres som et to-språklig tilbud eller som «Pre-IB»

Alt i alt synes det som om noen av utfordringene med dagens ordning skyldes ordningens litt uklare posisjon som en tospråklig forsøksordning. Dersom tilbudet blir permanent, er det rimelig å anta at dagens uklarheter knyttet til undervisningsmateriell, eksamen og markedsføring forsvinner og at tilbudet tilpasses den toårige IB-linja.

Referanser

- Akershus fylkeskommune. (2016, 16. november). Søknad om å få gjennomføre forsøk med tospråklig undervisning, på norsk og engelsk, på studiespesialiserende utdanningsprogram.
- Figg, S. D., Rogers, K. B., McCormick, J., & Low, R. (2012). Differentiating low performance of the gifted learner: Achieving, underachieving, and selective consuming students. *Journal of Advanced Academics*, 23(1), 53-71. <https://doi.org/10.1177/1932202X11430000>
- Kunnskapsdepartementet. (ref. 14/3014).
- McCoach, D. B. (2002). A Validation Study of the School Attitude Assessment Survey. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35(2), 66-77.
- McCoach, D. B., & Siegle, D. (2003). The School Attitude Assessment Survey-Revised: A New Instrument to Identify Academically Able Students Who Underachieve. *Educational and Psychological Measurement*, 63(3), 414-429.
- Regjeringen. (2022). Prop. 57 L (2022–2023). Hentet fra regjeringen.no.
- Udir. (2018). Undervisningspråket i skolen er norsk eller samisk. Hentet fra udir.no.
- Wu, M.-J., Zhao, K., & Fils-Aime, F. (2022). Response rates of online surveys in published research: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*, 7, 100206.

POSTADRESSE:

Arbeidsforskningsinstituttet AFI
OsloMet – storbyuniversitetet
Stensberggata 26
Postboks 4, St. Olavs Plass
0130 Oslo

TELEFON:

67 23 50 00

E-POST:

postmottak-afi@oslomet.no